

ПАМ'ЯТАЙМО МИНУЛЕ —
200-річчя
НЕЗАЛЕЖНОСТІ ЗСА
100-річчя
АМЕРИКАНСЬКОЇ УКРАЇНИ
— БУДУМО МАЙБУТНЄ

СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

Редкація і Адміністрація:
"Svoboda", 81-83 Grand St.
Jersey City, N.J. 07303
Телефони: (201) 434-0237
(201) 434-0807

з Нью-Йорку (212) 227-4125
УНІОСОУ: (201) 451-2200
з Нью-Йорку (212) 227-6250
(212) 227-6251

PIK LXXXIII. Ч. 23. ДЖЕРСІ СІТІ І НЬО ЙОРК. ЧЕТВЕР, 5-го ЛЮТОГО 1976 ЦЕНТІВ 25 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK. THURSDAY, FEBRUARY 5, 1976 No. 23. VOL. LXXXIII.

„ТІЛЬКИ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ МОЖНА ПОБУДУВАТИ СОЦІАЛІЗМ ТА ВРЯТУВАТИ УКРАЇНСЬКУ КУЛЬТУРУ” — КАЖЕ ЛЕОНІД ПЛЮЩ. НА МІЖНАРОДНІЙ ПРЕСОВІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ ЗВІЛЬНЕНИЙ ІЗ СОВЕТСЬКОГО УВ'ЯЗНЕННЯ УКРАЇНСЬКИЙ МАТЕМАТИК РОЗПОВІВ ПРО СЕБЕ І СВОЇ ПЕРЕКОНАННЯ, ПРО СТРАШНІ ТОРТУРИ В ПСИХІАТРИЧНОМУ ЗАКЛАДІ ТА ПРО ЗНУЩАННЯ НАД ЛЮДИНОЮ ВЗАГАЛІ, ПРО РУСИФІКАЦІЮ УКРАЇНИ ТА ЗМАГАННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ДО НЕЗАЛЕЖНОСТІ. НАЗИВАЄ СЕБЕ „НЕО-МАРКСИСТОМ” ТА ВВАЖАЄ ЧЕХО-СЛОВАЧЧИНУ ДУБЧЕКА ЗА ІДЕАЛ СОЦІАЛІЗМУ. ЗАКЛИКАЄ ДО АКЦІЇ ЗА ЗВІЛЬНЕННЯ ІНШИХ, ЗОКРЕМА ЙОГО ПРИЯТЕЛІВ, УКРАЇНСЬКОГО ІСТОРИКА ВАЛЕНТИНА МОРОЗА ТА ЛІДЕРА КРИМСЬКИХ ТАТАР МУСТАФИ ДЖЕМІЛЕВА.

ЛЕОНІД ПЛЮЩ: „РУСИФІКАЦІЯ УКРАЇНИ ДІЙШЛА ДО НЕСТЕРПНОГО СТУПНЯ... ТІЛЬКИ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ МОЖНА ПОБУДУВАТИ СОЦІАЛІЗМ ТА ВРЯТУВАТИ УКРАЇНСЬКУ КУЛЬТУРУ”

Париж. — „Русифікація України дійшла до нестерпного ступня. Українська мова зникла в містах. Очевидно, що є українські школи, але їхні програми не є базовані на традиції, історії і культурі. Вони є копіями совєтських шкіл. Українським школам пропонують, як національних героїв, такі постаті, як Петро Великий, руйнік України, або навіть зрадник Кочубей. В той спосіб українцям подається пофальшований текст їхньої власної історії... Тому я є всеціло за незалежністю України, бо тільки в незалежній Україні можна побудувати соціалізм та врятувати українську культуру” — заявив Леонід Плющ в ексклюзивному інтерв'ю одному французькому кореспонденту безпосередньо після його виступу на великій міжнародній конференції в Парижі у вівторок, 3-го лютого. Запити кореспондента і відповіді Плюща в цьому інтерв'ю, що їх одержала „Свобода” з достовірності джерела, говорять самі за себе:

ЗАПИТ: Ви розпочали пресову конференцію згадкою про п'ятьох із групи шестидесяти кількох політичних в'язнів, які є серед тисяч пацієнтів в психіатричній лікарні в Дніпропетровську.

ПЛЮЩ: Микола Пляхотнюк — це український патріот. Він був лікарем. Вячеслав Яценко, інженер і український марксист, був заарештований до Дніпропетровська два тижні перед моєю. Василь Рубан — це український поет, який прибув до „психушки” тижнем пізніше. А далі — Борис Євдокимов, лєнінградський журналіст, пов'язаний з НТС (російська еміграційна організація), був перевезений з подібного заведення в

Татьяна і Леонід Плющі під час пресової конференції

Ленінграді до Дніпропетровська. Вкінці є ще Анатоль Лупиніс, якого справа є жалюивою. В ранніх 1960-их роках цей молодий студент був заарештований до концтабору тому, що його назвали „агітатором”. Він вийшов десять років пізніше, скалічений і не всіли рухатися. Він був повторно заарештований в 1971-му році за таких обставин: кожного року 22-го травня українці святкують роковини перевезення тліних останків українського революційного поета і малаїра Тараса Шевченка з Петербургу до Києва в 1861 році. Щоб вилікувати націоналістичні забавлення з церемонії, власті влаштували фестиваль дружби народів коло пам'ятника Шевченка, який стоїть на розлогій площі перед університетом. Але українці зустрічаються там (Закінчення на стор. 8-й)

ЗАЯВА ЛЕОНІДА ПЛЮЩА НА ПРЕСОВІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ В ПАРИЖІ

Париж. — Свої відповіді на запити кореспондентів під час міжнародної пресової конференції в Парижі у вівторок, 3-го лютого, Леонід Плющ попередив окремою заявою, переданою кореспондентам в російській, французькій і англійській мовах, та в якій він, між іншим, стверджує:

15-го січня 1972 я був заарештований і підданий психіатричним та ізоляційним в'язням в Києві. Від самого першого дня я відмовився складати будь-які зізнання. Я знав, що все мною сказане про приятелів, навіть похвальні слова, будуть пізніше використані проти них як обвинувачення. Ніхто з них, ані КГБ, ані прокурор, не був зацікавлений у правді. Я заявив слідчому, що я оцінюю КГБ антиконституційною організацією і що я не бажаю бути співвинним за їхні злочини супроти людей.

На початку 1969 р. мою знайомому Бахтіярову було сказано в часі переслухання, що я був схизматом і що я якийсь час перебував у шпиталі для умовворих. З тієї причини я був переконаний вже від першого дня мого арешту, що мене заарештували до психіатричного закладу в Дніпропетровську. Я розумів, що моя мовчанка в часі переслухання збільшує ці можливості, але я не хотів відступати від моїх принципів.

ШІСТЬ ТИЖНІВ У ТЮРМІ

В травні 1972 р. мене вивели до Сербського Інституту на психіатричну перевірку. Через шість наступних місяців я перебував в Лефортовській тюрмі в Москві. Рішення послати ме-

не на примусове лікування було зроблене на підставі кількарічної розмови з психіатрами, серед яких були видатні совєтські психіатри — академіки Андрей Сисєвський, Д. О. Лунтє, Наджаров і Морозов. Я також переходив через два психіатричні комісії, які пізніше встановили діагноз для мене — схизматоз з минулих років.

Від липня 1973 до 8-го січня 1976 р. я перебував в окремому психіатричному заведенні в Дніпропетровську. В тому часі я переходив „лікування” при допомозі таких лікарств як нерволіптики — галоперидол і трифтазін, а потім двома періодами давали інсуліну. Майже вся обслуга психіатричного заведення в Дніпропетровську складається з ментально небезпечних убивць, хуліганів та інших злочинців. Там знаходиться приблизно 60 політичних в'язнів, які в загальному є психічно здоровими людьми.

МЕДИКИ Б'ЮТЬ ПАЦІЄНТІВ

Жахи цієї „психушки” схопили мене вже з самого початку. В палаті було більше пацієнтів як лікарів. Я був призначений як третя особа до двоособових нар, які були стиснені докупи. На нарах пацієнти корчилися від Галоперидолу. Один з них колишеться на своєму ліжку, інший витикає свої очі, третій хитався скорхившись ненатурально в коло. Дехто лежить і стогне від болю після одержання застріку. Як дехто з них пізніше пояснював, вони були покарані за лиху поведінку. Пацієнти скупчилися біля дверей і про-

РЕПОРТАЖ КОРЕСПОНДЕНТА „СВОБОДИ” З ПАРИЖА В ЗАВТРИННЬОМУ ЧИСЛІ

В тому часі, як це число „Свободи” із матеріалами про пресову конференцію Леоніда Плюща в Парижі з міжнародних джерел вже починало друкуватися на пресі, паризький кореспондент „Свободи” Т. Дж. передав телефонним обширним репортажем з тієї важливої і зворушливої конференції із багатьма запитаними та відповідями, що їх не передали інші джерела. Леонід Плющ і його дружина, зокрема з великим сентиментом говорили про свою українську батьківщину, про своїх друзів політв'язнів та свої власні міркування про краще майбутнє українського народу, як і про можливість війни українців допомогти йому в його змаганнях. В репортажі подано також про подробиці самої конференції, її учасників (понад 150 кореспондентів та понад 200 фотографів з усього світу) та обставини, в яких вона відбувалася. Цей оригінальний репортаж власного кореспондента, як деякі інші матеріали на цю тему будуть надруковані в черговому виданні „Свободи”.

ПРЕСОВА КОНФЕРЕНЦІЯ ЛЕОНІДА ПЛЮЩА ВИКЛИКАЛА НАЙШИРШИЙ РОЗГОЛОС

Перша пресова конференція Леоніда Плюща в Парижі у вівторок, 3-го лютого, викликала найширший розголос у світі. Уже того самого дня американські радіостанції, телебачення та популярна преса подали звіт доповіді про цю конференцію та про заяву Плюща і його відповіді на запити кореспондентів як одну з головних міжнародних подій дня, наголосивши зокрема його розповідь про тортури політв'язнів у совєтських психіатричних закладах та тюрмах і концтаборах, як і його гостру критику зворотної совєтської системи та його власний ідеал соціалізму. Престижний „Нью Йорк Таймс” у своєму виданні з 4-го лютого подає повідомлення про цю пресову конференцію на першій сторінці, як одну з головних своїх вісток дня. Це саме вчинили й інші американські газети.

„Нью Йорк Таймс” у повідомленні свого кореспондента Джеймса Ф. Кларіті з Парижа, датованому 3-го лютого, подає:

Повідомлення „НЬО ЙОРК ТАЙМСУ”

Леонід Плющ, математик-дисидент, недавно випущений із совєтського закладу для умовворих, сьогодні описав спроби, які були застосовані там від 1972-го року з метою знищити його політичні переконання.

Говорячи повільно після того, як він заявив, що ще довго перебував в стадії видужання від його переживань, він тут на пресовій конференції сказав, що під час двох з половиною років ув'язнення в шпиталі в Дніпропетровську в Совєтській Українській Республіці його

часто ліками доводили до стану апатії. Його звільнили 8-го січня і дозволили вийти із Совєтського Союзу після того, як науковці та міжнародні організації по цілому світі поширили кампанію, протестуючи проти його ув'язнення. Плюща, який має 37 років, вважали в Совєтському Союзі визначним математиком перед його першою сутичкою із властями.

Промовляючи на пресовій конференції, під час якої біля нього стояли його дружина Татьяна, він сказав, що в тому шпиталі в Україні під час його ув'язнення було 60 інших політичних в'язнів.

„Жорстоке переслідування дисидентів у Совєтському Союзі — сказав він — є ганебною плямою на високих ідеалах комунізму.” Називаючи себе „нео-марксистом”, він сказав, що совєтські власті застосовували „особливо жорстоку тактику відносно марксистських дисидентів.” „Совєтські власті найбільше бояться внутрішнього ворога” — додав він. Описуючи те, що він назвав „страшним доміном божих вільних”, він сказав, що політичних в'язнів містили в келіях з кримінально божєвіллями вбивцями та гвалтівниками та піддавали їх під знущання лікарів, які виконували функції політичних слідчих. Він сказав, що злочинці, які працювали в шпиталі як обслуга, брутально знущалися над умовворими пацієнтами.

Совєтські власті заперечують, що політичних в'язнів держали в закладах для умовворих, а совєтська амба-

КІСІНДЖЕР ПРОПОНУЄ „СТІЙКІСТЬ І ПРИМИРЕННЯ” У ВІДНОСИНАХ ІЗ ССРС

Сан Франціско. — Промовляючи на конференції місцевого „Коммонвелт клубу” та Північно-Каліфорнійської Ради для світових справ, державний секретар Генрі Кісінджер у вівторок, 3 лютого, заявив, що Америка у своїх зв'язках із Совєтським Союзом мусить застосовувати „двоакісний політику”, а саме, гостро протиставитися експансіоністичним планам Москви, але в той же час старатися встановити „більш конструктивні відносини” між ССРС і ЗСА. У промові, яка була присвячена виключно американсько-совєтським відносинам, Кісінджер сказав, що уряд президента Форда вважає, що потрібно „збалансованої політики”, яка включала б стійкість, але також примирення, сильну оборону спроби, і теж старання обмежити зброю, політичні принципи, але рівнож економічні спонукни. Державний секретар твердив, що дотеперішня політика Вашингтону відносно ССРС коливалася між екстремізмами бо стосовано або скрайню ворожості, або скрайню примирливості. Він заявив, що запропонований ним двоакісний підхід спричиниться до створення довготривалої і стабільної закордонної політики ЗСА.

Як приклади, що Америка повинна застосовувати „двоакісну політику” у своїх відносинах із Совєтським Союзом, Кісінджер подав справу обмеження стратегічної

атомової зброї та справу Анголі. Відносно обмеження стратегічної зброї, то ЗСА і ССРС мусять незабаром підписати новий договір, бо в іншому випадку зростає загроза атомової війни, а крім того ЗСА будуть змушені протягом наступних 5-ох років видати додаткових 20 мільярдів доларів на розбудову нової і більш деструктивної зброї. У цих переговорах — сказав Кісінджер — не збуде стратегічної переваги ні ЗСА, ані ССРС, а тільки непотрібно витратять великі суми грошей і збільшать загрозу для миру. Відносно Анголі, Кісінджер твердив, що ЗСА повинні були гостріше зареагувати на вимушення Совєтського Союзу та Куби у громиранську війну в тій африканській країні і на таврував Конгрес за проголошення резолюції, яка припинила дальшу допомогу ЗСА для антимарксистських фракцій в тій колишній португальській колонії. Він сказав, що Анголі — це перший випадок в історії, де Америка не зареагувала на мілітарну діяльність Москви далеко від кордонів Совєтського Союзу. Секретар Кісінджер заявив, що з уваги на помилкові рішення Конгресу, уряд президента Форда тепер має обов'язок дати до зрозуміння Совєтському Союзу та Кубі, щоб не вважали, що Анголі встановлює будь-який прецедент для агресивної діяльності цих двох країн на інших обширах.

Темпл університет відзначає століття поселення українців

Філадельфія (В. Б.). — Цей великий стейтський університет у Філадельфії влаштував книжкову виставку під заголовком „Українці між нами”. Ця виставка спеціально відзначає століття українських поселень в Пенсильвенії і тим самим в Америці. Естетично уложений публікації ілюструють життя перших імігрантів в Західній Пенсильвенії, церковну і взагалі суспільно-господарську структуру, видавничу діяльність, яка почалася в Пенсильвенії, та інші прояви культурного життя.

Спеціально підкреслено вклад українців в американську культуру. І так книжки М. Галун Блох, оригінально ілюстровані Ярославом Сурмачем, виказують українську тематику в англійській дитячій літературі. Вказано, що киявлянин Олександр Архипенко, приїхавши до Америки на паспорт виставлений урядом Незалежної Української Народної Республіки, збагачує світ мистецтва. Показано, що такі аліумни Темпл університету, як д-р О. Субельний і д-р П. Потічний, збагачують своїми публікаціями американське українознавство і совєтознавство. Знову ж д-р І. Коропецький, професор на вєтським Союзом в Анголі, була неминучо, але Америка „відступила”, — цитуючи слова Сахарова, сказав о. Доналд Дор.

Виставку заініціював Український Студентський Клуб під головуванням С. Ковальчука. У підготові допомагали студенти У. Куляня, І. Мірчук, У. Вереза, М. Лівак, М. Бандера, К. Олександрівська, Д. Дубик, Т. Пенкальський та О. Прасцівський. З боку факультету підготовою координували д-р Д. Віліамсон і д-р В. Валдєра. Про цю подію вже інформувала преса та телевізії. Виставку можна оглядати в центральній бібліотеці університету.

В Клівленді відбудеться незвичайна виставка

Клівленд (Н. В.). — Це — колекція галтованих і мережаних скатертин і занавісок, вироблених інтернованими українськими військовиками в таборі коло м. Калішу в Польщі. Камітєтові „Українська Спадщина” при Окружній Управі Відділів США в Огайо, який працює в зв'язку з 200-ліття ЗСА та 100-ліття української еміграції до Америки і займається розшукуванням „цінних експонатів до історії української еміграції, пошастало віднайти справжній скарб — рідкісні тепер речі роботи великої краси, виконані військовиками Української Народної Республіки в невідрадних умовах таборового життя. Позбавлені свободи, в голоді й холоді, вони не замовляли, навпаки, інтензивно розбудовували культурно-освітнє життя в таборі. Серед військовиків було багато фахівців: учителів, інжене-

рів, мистців. Тож в короткому часі були організовані школи, хори, оркестри, драматичний гурток, танцювальний ансамбль, художня студія і т. п. Щоб вповнити вільний час і поліпшити важке матеріальне становище, в таборі працювали майстерні. В одній такій майстерні військовики уклали і навчилися гаптувати та мережити скатертини і занавіски вишуканої краси. За спеціальним дозволом польської влади ці ручні вироби розвозили і продавали представники табору аж до Другої світової війни. Частину їх була вивезена до Німеччини, а згодом до Америки. За дозволом власника цієї колекції Комітет „Українська Спадщина” влаштує виставку коло 30-ти цінних експонатів в диях 14-го і 15-го лютого п. р. в димівці США при 220 Стейт Роуд, Парма, Огайо.

Сахаров критикує політику ЗСА відносно Анголі

Чикаго, Іллі. — Покликаючись на свідчення о. Доналда А. Дора, католицького духовника з Чикаго, деякі газети стверджують, що совєтський дисидент академік Сахаров, недавно нагороджений Нобелівською премією миру, висловився критично про американську політику в Анголі, кажучи, що він персонально був би вдоволен, якщо б ЗСА були більш активні вмішались у цю війну. Немішування Америки у війну в Анголі є „поганого і неморального політикою”, — сказав Сахаров, відмічуючи, що конфронтація ЗСА з Совєтським Союзом в Анголі була неминучою, але Америка „відступила”, — цитуючи слова Сахарова, сказав о. Доналд Дор.

СВОБОДА

FOUNDED 1893

Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Ass'n, Inc., 30 Montgomery St., Jersey City, N.J. 07303.

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.

Переплата: на рік — \$30.00, на пів року — \$18.00, на 3 місяці — \$9.00. Для членів УНАОу 65¢ м.с. За кожну зміну адреси — 25¢. Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda". P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Божа справа

Можна і треба не тільки приватити, але й взяти собі глибоко до серця проголошення Секретаріату Світового Конгресу Вільних Українців про визначення цього 1976-го року Роком оборони релігії і Церков в Советському Союзі, та заклик, щоб у цьому році зокрема посилили та скріпили цю оборону.

Багато - багато всього лиха приніс більшовизм. Недаром нарід окреслив його символ — серп і молот — як смерть і голод. Але, чи не найстрашнішим і найжорстокішим з усього треба так вважати намагання з душі і серця поневолених серпом і молотом людей і народів вирвати віру в Бога, Творця неба і землі. Багато між нами таких, які мали нагоду пізнати і переконалися щодо справді надприродної сили віри в Бога. Скільки то було в житті хвилин, в яких ця віра в Бога творить справжнє чудо, бо для людини силу видержати найбільш і найстрашніші проби життя і при цьому жити залишитися, а коли приїде на це час, попоратися з цим життям спокійно, бо в надії на життя вічне.

Очевидно, що немає на цьому світі сили, яка могла б м'якшати з силою віри в Бога. Не подолали її і діявольські советські "братів адові". Не зважаючи на всі шикани і переслідування, не зважаючи навіть на мученичу смерть — відомо, що у начинених невинними жертвами Советського терору масових могилах у Вінічці знайдено десятки трупів, єдиною ідентифікацією яких був святий образок в їхньому переносному одязі — український народ зберіг і зберігає глибоко в своїм серці віру в Бога та за неї жертвено бореться. Сьогодні, після понад півстолітньої боротьби советських верховодів проти "релігійних пережитків", збережені від нищівної руки більшовицького руйнівця храми Божі під час свят та при інших нагодах переповнені вірними. Глибоке вірування в Бога та надія на Божу допомогу провісяться в писаннях і заявах заборонених советськими режимами в тюрми, концтабори та психіатричні в'язниці молодих українських інтелектуалів - дисидентів, а релігійні радіопрограми західних радіостанцій втілюються в Україні серед побожного українського народу найбільшою популярністю.

Проте, боротьба проти релігії та знищення Церков в Советському Союзі взагалі, а в Україні зокрема, були для нас на свій лад "самозрозумілі" і в багатьох наших акціях в обороні людських прав та на допомогу в змаганнях нашого народу не віддавали ми справу оборони релігії і Церков стільки уваги, на скільки вони заслуговували, без порівняння менше, ніж нашим власним структурально - церковним проблемами, хоча — а їм правди — треба ствердити, що ці наші змагання велися і продовжуються також під кутом оборони релігії і Церков в Україні. Проголошений тепер Світовим Конгресом Вільних Українців рік оборони релігії і Церков в СССР пригадає нам потребу та зобов'язує нас усіх до того, щоб власне цю справу, справу оборони релігії і Церков в Україні, зробити центром нашої уваги і наших зусиль. Нам треба насамперед зробити все можливе, щоб видвинути цю справу на міжнародний форум та вчинити її міжнародною проблемою. Пам'ятаймо, що це справа Божя в наших, людських руках.

Наша зміна

Після концерту дитячого хору "Молода Думка", який відбувся в Нью-Йорку в неділю, 1-го лютого, ряд промовців, між ними Владислав Йосиф Шмондюк, гратулюючи юним співакам і диригентів Семенові Комірому за успішну імпрезу, дуже влучно підкреслили констатувати існування таких молодечих мистецьких колективів, заявляючи, що діти — це наше майбутнє, це наша зміна. Вони вказували, що існування філій "Молодої Думки" не тільки запевняє наше існування дорослої "Думки", бо буде поповнення молодими співаками, але в першу чергу збудить в юних хористів любов до рідної української пісні, рідної мови, рідної культури, а це може на довшу мету забезпечити збереження нашої ідентичності в Америці.

Наведені слова стосуються не тільки таких дитячих хорів як "Молода Думка", але й наших шкіл, усіх наших мистецьких колективів, в яких беруть участь наші діти чи молоді. Дуже корисну працю в ділянці зацікавлення нашої молоді рідною культурою сповнюють такі колективи, як Студія Мистецького Слов'янського Кружельницького в Нью-Йорку, Балетна Школа Роми Приймів - Богачевської вокальні та танцювальні ансамблі таких молодечих організацій як Пласт, ОДУМ, ансамблі юних бандуристів тощо.

Самозрозуміло, що успіхи не приходять легким способом. Провідники цих мистецьких груп, молоді співаки, актори, танцюристи, бандуристи тощо, а також їхні батьки прикладають багато зусиль, щоб праця увінчалася успіхом. Скільки терпеливості, любови до дітей та ентузіазму мусить мати диригент, балетмайстер, опікун юних ансамблів, щоб догти спонукати наших дітей і молоді з охотою ходити на проби і брати участь у виступах цих мистецьких колективів. Батьки юних виконавців жертвують час і гроші на те, щоб їхні діти мали змогу запізнатися з різними ділянками української культури. А вже наші діти можуть жертвувати найбільше, бо замість відпочивати під час "вікендів", як це робить більшість їхніх американських друзів, то вони ходять на проби співу, танців, гри на бандурі, не зважаючи на те, що їхні п'ятниці, суботи й неділі вже все одно переповнені сходами молодечих організацій, навчаннями у школах українознавства, лекціями музики тощо.

Однак, ця важка праця виправдує себе, коли, наприклад, судити по останньому концерті "Молодої Думки". На обличчях юних співаків, їхніх батьків і публіки можна було бачити велике задоволення із успішного концерту. Це задоволення могло бути ще більшим, якщо б задала була задоволення слухачами. Ніщо так не знеохоче дитини чи юного виконавця як те, коли він думає, що співлята не цікавлять його працю.

Висновки ласі: для збереження нашої ідентичності в США, Канаді та інших країнах нашого поселення хочемо потрібні молодечі мистецькі колективи. Батьки повинні подбати, щоб діти масово ставали членами цих юних ансамблів. А наша спільнота повинна підтримувати наших дітей і молоді матеріально і морально, зокрема найбільш чіткою участю в їхніх імпрезах. Діти — це наша майбутність, це наша зміна!

Любов Колесняк

МУДРЕ СЛОВО АМЕРИКАНКИ-ЛИТОВКИ

Частинний або повний асиміляційний процес етнічних груп на еміграції, явище не сьогоднішнє. Воно, на жаль, проявлялося з кожним приходом ново-прибулих на чужий континент. І асиміляція ступінь поступалою, ставала або смертельною загрозою зануку даної етнічної групи, або наступало щось зовсім протилежне — емігрант, завдяки зростаючим конфліктам ситуаціям, підводився до боротьби, зокрема тоді, коли його оточувало і йому допомагало відповісти і рідне міліе, або як-що його провадили розумні і сильні лідери, — тоді етнічний первень даного народу розвивався, його бо підтримувала завжди свіжа концепція, свіжа ідея.

Силою обставин новопоселенці, приїжджаючи на чужий континент, змушені починали від налагодження матеріальних обставин, студії, підшукування професій, і аж здобувши базу існування, вони починають аналізувати побут нової країни і її довілля, а також визнавати і визначати логіку поставу до свого народу і даної країни, в якій вони опинилися.

Формування національного і духовно-етнічного світогляду емігранта залежить від двох основних чинників. Перший з них — це постава даної держави до етнічної проблеми. Якщо у неї толерантність, а то й заохочення до розвитку і утримання етнічності, — процес асиміляції слабший. Коли ж наступає негування етнічних груп, ворожість чи навіть байдужість до їхніх справ, тоді куди швидше створюється аморфний безособливий тип людини, який байдуже проблемі чи до своєї давньої батьківщини чи нової. Другий важливий чинник у формуванні етнічного світогляду емігранта — це особистість емігранта і виробленість. Ідучи за ними, вона себе оформлює. Ніяк, однак, вона не відірветься своєї давньої батьківщини, якщо шанувувати і зберігати свою прадавню культуру, зуміє зацікавитися новою і співжити в ній. Цим робом вона буде і корисним членом суспільності, звідки виводиться її походження і — нової, прибраної.

Ці проблеми порушує литовка Ельона Марізіоніс Вайснис, докторантка Сільського університету, сьогоднішнього другого і третього покоління пролитовську спадщину. Її стаття надрукована недавно в "Нью-Йорк Таймс" п. н. "Литовка і аристократизм". Сильним і блискучим словом відповідає, як торкається питання "бути чи не бути" етнічній групі чи одиниці на еміграції — у світі двох культур. Спочатку авторка зупиняється над відзначеннями 200-річчя Незалежності Америки. П дивує форма відзначення, яка на її думку, ґрунтується виключно на парадах, на яких звес час говорити виключно про 1770-ті роки, підкреслюючи битви, що відбувалися в тих часах, одяги і різні найменші подробиці. Ельона Вайснис дивується: "Вправді, дивитися на ці всі імпазанти паради цілком, проте Америка вже виросла з тих років, коли вона була немовлям і не може звес час концентрувати свою увагу на... дитячих малюнках. Очевидно, що належить віддати шану тим... заможним і освіченим англіцям аристократам — джентльменам, — пиш-е д-р Вайснис, — в яких тоді було багато часу на дозвілля і вони залюбки один до одного писали кучерово-бомбастичні листи, а потім при взаємному порозумінні склали Конституцію США, на засадах якої створилася американська держава і принципи якої додержуються досі до н.і. Кому ж, як не їм було пристало скласти цю Конституцію, коли ще в той час литовські мої прапредки були кріпаками, важко працювали, а в час короткого дозвілля єдине що могли — співати народні пісні. Відні тоді і неграмотні, вони не мали найменшого поняття як творити закони для народу і одиниць. Тоді, яку систему правління вони або інші могли осунувати? Котра з багатьох етнічних груп змогла б в той час прийти до влади?"

У дальших рядках статті Ельона Вайснис описує часи, коли до берегів Америки прибули перші литовці і зразу опинилися на самому ділі суспільної драбини. І зовсім не дивно, що їх трактувало з погордою і зневагою; вони ж бо самі відчували призириство до своєї нужди і безпомічності і єдине, що ними оволоділо, це була бажання зразу перетягнутися в заможних американців, навіть ціною відкинення своєї мови і традицій. Від того роду людей родилося в той час у школах і в громадах, — людей із зростаючою жадою яконайшвидше знайти в "перетоплюючому казані", безслідно зникнувши і переродившись у "справжнього" американця.

Деяку гаряч під "перетоплюючим казаном" ще можна було відчувати зараз після Другої світової війни, коли сюди прибула третя еміграція. Вже з першого дня навчання Ельони Вайснис сугерувано, щоб вона змінила своє ім'я на Гелен, Елеанор чи Елейн. Проте, вона знаходилася поміж тими засланцями, що ходили до публічної школи і до сподіванні класу, англосаксонка не настоювала на заміненні. Її товаришів в католицьких школах не мали вибору. Причина в цьому, що у багатьох приватних школах навчали учительки, в яких було по-чуття національної меншості і звес час було у них намагання зрівнятися з цими, що сильніші. І відчувати, основою виклю-

† Микола Понеділок

КАЗКА НЕДОСКАЗАНА МОЯ

(Із збірки "Зорепад", "Гомін України", Торонто 1969)

I

Хтось сказав, що дід Марко збирається сьогодні всім про дуба оповідати. Що ж він про нього нового розкаже? Та ж того дуба, як облупленого, вже всі, здається, знають. Та ж там у свята безвиїздно цілісний дини тиняються. А ввечері, коли на видколі, з-за ставка, прокрадеться той красень-місяць, такий жаданий, як свіжоспечена палиця, і такий сріблестий, наче він до краю зацікавлений ро-ю, — о лелеко! — тоді навокло дуба шелекатого яблуку нема де власти: молоді позабіраються, що не скажуть. Одні поодаль посідають, ноги шубовсують у пшеницю-гечку, і німотно, сердешні, у мерехтливій небесній паниці впилюються-вдивляються. А інші, проворніші, так собі блукають, витолочують траву і таку всюдисущу душевну печаль затягають, що інколи навіть котрийсь розжовий пєс мовчить-мовчить та й обзвіється. А ще інші, невтомні, до дуба навідуваються, щоб потанцювати. Їх ніжно-голубе вєв'єр'я вже драгує, так мов би наливає у їхні розтривжені серця повні пригорищі запалу, а в ноженіа тонька — вогию. І вони хапаються тоді за руки і ноги, як навіжені, стараються розколоти землю: гупають, аж лєстя на гілках навислих тріпотяться; гупають та ще й басогласо ужають і приговорюють. І в такі вечори від

I. Світ

БАГАТОМОВНА МАПА

Мя українці у вільному світі маємо рідну нагоду дістати, допитливо переглянути й вивчити нову мапу розселення різних народів Советського Союзу, видану відомим американським географічним товариством "Нешенал Джеографік Соцієті" у Вашингтоні, розіслану разом з лотисем чиселом добре відомого його мілячнина — "Нешенал Джеографік" на адреси пошвер семи мільйонів передплатників і взагалі читачів цього журналу.

В мільйонах приватних мешканцях, в бібліотеках і редакціях опиняться ця знаменна уломан мапа. Мапа надрукована на двох сторінках: з одного боку є етнографічна мапа, а з другого — адміністративно-фізична з досить добрими деталями у масштабі 1:60 мільйонів. Одночасно в самому журналі є стаття з багатьма кольоровими ілюстраціями, присвячена Сибіру, головному його річці — Обі, яка є четвертою річкою за своїм розміром у світі.

Стаття написана на основі кількарізових подорожей її авторів, очевидно, за згодою та при сприянні російського уряду та його відомої агенції "Новості", тому, мабуть, вкраплено в неї чимало чисто пропагандних матеріалів, без яких чужинці не можуть дістати жадних відомостей, але стаття є цікава й у кількох місцях шило правди все ж вилазить із мішка для обізнаного читача. Треба зазначити, що ця стаття появилася якраз у той час, як часопис "Нью-Йорк Таймс" виставив тижневий раніше великий опис подорожі через Сибір його кореспондента разом з іншими чужинцями подорожувати. Отже, в ній є чимало цікавих спостережень, які виявляють певну правду життя.

Мапа, в розмірі 21½ на 35 дюймів, дає досить гарну картину розселення 24 народів Советського Союзу, зі зазначенням кордонів окремих "республік" та "автономних країн". На краях мапи є ілюстрації різних національних тварин з пояснювальними текстами; про українців, біля протрєту українки в барвистому національному одязі, сказано: "це є друга з величюю етнічна група в Советському Союзі, після росіян, твердо працюючи, українці гордо зберігають свою квітучу народну культуру та свою виїмкову літературну традицію. Київ, столиця вільної середньовічної держави, Русі, сьогодні УССР, — третє місто в СССР, після Москви та Ленінграду. Довгі зв'язки з Польщею і козацьким минулим причинилися до виявлення української ідентичності в XIX столітті й у пристрасних писаннях такого українського поета, як Тарас Шевченко, та піднесли націоналістичні горня й самосвідомість, що продовжується і сьогодні".

"Українці постраждали тяжко в часі Другої світової війни. Сьогодні вони збирають хліб і городину на кол-

ективних фармах, ведуть фабрики, що продукують мільйони тонн заліза і сталі..."

На початку текстів є загальний огляд народів, з яких складається населення Советського Союзу. Серед численних народів окремо визначаються 24 етнічні групи, які є репрезентовані на цій мапі згідно з переписом 1970 року, 22 народи нараховують більше як мільйон одиниць, а решта значно менше. Серед цих народів 70 відсотків належить слов'янським народам: росіянам, українцям та білорусам. Але кількість народжень серед них зменшується, тоді коли азійських — збільшується. Говорити про советські народи — це значить говорити про підкорення, страждання та революцію. Мозаїка Советського Союзу почалася в XV столітті, коли Москва почала розростатися з малого селища дерев'яних хатин. Так почався ріст імперії. В XVII-XVIII століттях Росія зробила поворот на захід, до річки України, Білорусії та Балтики. В XIX столітті Кавказ був включений до імперії. Також мусульманські краї Центральної Азії були просякнені й впливами.

Деякі країни після повалення царського режиму стали незалежними, але пізніше були оголошені советськими республіками.

Трудно дати опис всієї мапи та її значення для справ, ви пізнаєте дійсності, але треба занотувати, що біля рісунку молодого москвича жінки сказано так: "росіян (рашен) творять трошки більш як половину населення" всього Советського Союзу. Це важливе підкреслення факту, що не є правдою писати та твердити про СССР, що це Росія. Правдою є, очевидно, що ця половина населення пробує зробити всі повновелі народи єдиним, "советським народом" з російською мовою, звичаями, літературою та історією, яка починається з Києва.

Українські розселення в самій Україні зазначені тільки у кордонах УССР, з малими вкрапленнями в Карпатів словаків, мадярів, в Буковині — румунів; деє на Волині, біля кордонів Білорусі, зазначені поляки і навіть трохи ближче у напрямку до Києва — чехи. Київ зазначений, що має мішане населення — російське - українське, у напрямках До-нецького промислового району знову плями російські, так само в Криму; біля берегів Озійського моря є греки, болгарі і навіть албанці. Кубань має у більшості зазначені російські поселення, але також значні скупчення українські.

За кордонами України, великий кут візується на Во-роніжчині і далі на північ Ханка; знаходиться на дзеро українців і на березі ріки Амур, нижче Хабаровська. Це мабуть там, де є табори Вав-лагу, так само як на південній частині острова Сахалін, який був до 1945 року японським. Є також українці (Закінчення на стор. 3-й)

Яке добро той дуб зсылас людям! А як ми до нього призначили! Кризь його буйне, незчисленне лєстя удене нам безліч-безліч блискіток-сонечок із неба посміхатися, а ввечері до його ясного гілля всі зорі, грєчки, пшєнніці широкосердно пригортаються.

А глулої ночі, коли вже молоді утамується й порозходяться, щоб у снах солодкими видивами тїшнитися, на дуб спурхують із сусідньої балки прудокрили чи то жарптиці, чи голуби. Їх ще ніколи ніхто на дереві не примічав — та бїди в цьому мало — дід Марко часто чує, як вони нишечком виспівують, курникають. Хором і поодиночі. А пізніше розлітаються по сільських вулицях. На стріх ушачують. На котру хату плюхнуться — так статків і радості усюкі от і сподівайся.

Казали, рязий Пилип, переспілий парубок, кожного вечора на стріху своєї хати довго і терпеливо ставив миску із пшєнєнним зерном, щоб бодай один той птах і в його двір опустився та щасливу долю йому накликав. Та марно. Не мїг, сірома, крилатий приїждати. Тож коли терпєць Пилипов урвався, він, поночі, запалу халпну сокиру й рішєсь зрубати дуба. Хай не стане дерева — тоді й не буде жар-птиця сидіти та гніздитися. Може хоч тоді вони за самітнього згадають... І що ж? — не встиг, сірома, ще й на вигін вибратися, як із-за кущів якесь страхиовидло вихопилось і немилосердно обколосило його палююю.

А другого дня той парубок сором'язливо відмакувався, коли сусїда, хитресєнька личина, із схилим смїшком пи-

Голоси згадки

АЛЕГОРІЯ З "ОРГІЄЮ" ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Інтерв'ю п. Людмили Волляської зі співакою Галиною Андрєєдє, поміщене у "Свободі" з 10-го січня 1976 р., викликало в неодоленого з читачів глибокі рефлексії. Про прочитані його мені пригадалася драматична поема Лєсі Українки "Оргіє". Вже давно літературні критики підкреслили, що Л. Українка під уявленням римлянами Елладу представлєє Україну; слїд також прийняти, що ідеяна думка цієї драми є акту-

ально і по нинішній день. Герой драми, молодий і слашний співак Антєй, з любови до своєї поволенної батьківщини Еллади, відмовляється співати римлянам на їх бенкеті - оргіє і заборонєє танцювати також своїй жінці, танєчницї Нєрісі. Молода Нєріса хоче слави, їй однаков, що то перед ворогом, слава й манить за всяку ціну і вона каже: "зовсім дєє слєра й житє не могу"... Співак Антєй боляче переживєє погляди своєї жінки Нєріси і стараєсь вплинути на її рішення, бо в його понятті, елєйці ворогові не повинні свою славу і свій талант продавати. Антєй обурюєсь на свого прїятеля, скульптора Федона, словами: "Продає туди свій твір найкращий, де зневажєє все, що нам свєтє"...

Видно, що питання, чи і кому мистець своїм знанням і талантом повинен служити, хвилюєє Лєсю Українку і у своїй драматичній поемі устами Антєя вона висловлює свої погляди і думки, які повинні і нас чогось навчити. Алегоріє сюжету та ідея "Оргіє" дуже паралєльна з нашою поволенною батьківщиною і народом. Так, як римляни серед мистєцїв Греції, так і нїд сучасну пору, серед нас, нєрог шукає невідлєпних і жадних слави елєйців до співпрєцї, щоб єдине світло затувувати своїм фїднийм задум, безпощадне нищення нашої культури. Так, як в Елладі знайшлаєє молода танєчницєка, яка згїдна й охоча навіть ворога розважати, так, на жаль, у вільному світі серед наших незалежних співаків знайшлаєє співачка, яка для слави і гроша (сама співачка підкрєслила це в інтерв'ю — 1.000 дол. за один виступ; хто ж їнший годєє стільки заплаати!) їде з нашими гнобїтелями нїд фірмою аргєнтїнської опери, зі співаками "Вольшого Театру" на спільний виступ, оправдуєє свій крок моральним зобов'язанням супроти аргєнтїнської опери, уважєєє її за свою "Альма Матєр". Віднийм ворог не мїг у складі Вольшого Театру позволити собі заплаати дорогу ще для однієї співакїни, мусїв її познєчати у нас, серед вільних українців! Ше болєчуще було довідатися з того інтерв'ю, що при нагоді у зустрічах з українськими співаками і артистами "Вольшого Театру", співачка могла сказати багато для пропаганди української справи.

Шкода, що Галина Андрєєдє перед тим, як давала згоду виступати побїч співаків "Вольшого Театру", не прочитала "Оргіє" Лєсі Українки. П можна прочитати і тепєр, щоб виразно відчувти, що з глобїтелями нашого народу нам нїяк не по дорозі, а зобов'язання супроти аргєнтїнської опери і пропаганда для України — це як оправданє тут дуже наївне.

Мирослава Савтак
Нью-Йорк

Коли ж переходимо до Далекого Сходу, то тут також зустрічаємо розкинуті зазначення українців, зокрема в Амурщині та Приморщині Зеленому Кліні. Але ці зазначення, згідно з останнім переписом, не є добре представлені, бо перепис зменшує їх кількість. Навіть у новому виданні Советської Енциклопедії англійською мовою, т. 2, видання Мєксїлєна, вказується, наєр., що на Амурщині зі всього населєння українців є тільки 7 відсотків, що абсолютне неправильно; побачимо, як буде в дальших томах, які ще не виїшли з друку.

Однак українці в Бірбїд-жєні — домінуюче населєня, жиди є також, головню у двох мїстах, їх там трохи більше як 10 тисяч. Українці в Приморщині розкидані на березі Амурської затоки, у районі Посєтєа, біля озера Ханка; знаходиться на дзеро українців і на березі ріки Амур, нижче Хабаровська. Це мабуть там, де є табори Вав-лагу, так само як на південній частині острова Сахалін, який був до 1945 року японським. Є також українці (Закінчення на стор. 3-й)

Мирослава Савтак
Нью-Йорк

тєвєс, чого це він, Пилип-сердєга, так прикро на лїву ногу припадає.

— Сильно шкутильгєсь, хлопчє. Не їнакше, як прїстрїт. Може хто тобї, грїшним ділом, і наврочнє?

— Е, дядьку, балакайте! Так собі на горбку спїткнувєсь.

— Ох і сильно спїткнувєсь ж, хлопчє, — і в сусїда вже і в очєх заблїцєла смїховинка. — Не поталєнило тобї. А он на лобі і гулька розквітєла. Видко через горбок і личєнько собі їзраннє.

— А, відїжїтьєсь, дядьку! Морочить менї казна чим голову. Кажу ж, шовє уночі отак собі попри дуб...

— Ходї, Пилипє, та протї нього, протї дуба, не бунтуйєсь. Пїдєш єє раз із сокирою — на себе нарікає. Ужє тоді з-поза куща тєбє не друком почастують, а так ужахнуть, що й духа спустинє.

— Хто ужахнє?

— Жєар-птицє. Це ж вони тєбє вчєра обшмагали. Вони мають силє: можуть так начарувати, що сокира з твоїх рук на тєбє ж самого й здїємєтьєсь.

І тоді в сєлі про непоручнїсть та недоторчанїсть дєрева заговорили. І відтоді не то рубати, а й алємнїє з дуба гїлку нїхтє вже не наважувєсь. Навїть найзавєтїші халамїдники — і тї вже не насмілювалиєсь грудками у його стовбур поцїлати. Жєбурнєш, казали старї люди, — начувайєсь! — пізно чи рано, як тому Пилипові, дїстєтьєсь.

А найбільше дївчєта шанували дерево. Вони його й уквітчували, й оспівували, й біля нього виворужували свою щєстє-долю.

(Продовження буде)

1990

ЗАЯВА ЛЕОНІДА ПЛЮЩА...

(Закінчення зі стор. 1-ої)

сать санітара - медика пус-
тити їх до лазнички.

Як тільки я пробудився
наступного дня, я побачив,
як двоє мужчин - медиків
били пацієнта. По полудні
мене заведено на допити,
що їх переводила д-р Камен-
ецька. В тому часі до кім-
нати прийшов санітар - ме-
дик і заявив, що пацієнт за-
атакував медика, а потім
намагався повиситися в ла-
зничці. Вона зарядила за-
вати пацієнта, приставити
до стіни і стріляти на ньо-
го. Пацієнт пізніше заявив
мені, що він нікого не тур-
бував, а почав його бити
тільки тому, що він дома-
гався, щоб його пустили до
лазнички. Але ніхто не від-
важився сказати цього до-
кторів, бо всі боялися, що
будуть покарані впорску-
ванням сірки. Пацієнти по-
чали тоді насміхатися над
жертвою, але покритивши
їх сказав їм: "Вони по-
б'ють вас також і тоді бу-
де те ж саме".

Я приїхав до тюрми з
групою злочинців, які симу-
лювали хвороби, щоб тро-
хи відпочати і наживитися.
На другий день вони всі
призналися, що вони впов-
ноздорові від того, що тут
побачили.

Через тиждень мене пе-
ренесли на інший поверх.
Тут приписи не були так
строгими. Рідко хто кор-
чався від болю в наслідок
впоркування галоперидолом.
Було також легше дістатися
до лазнички. Пацієнти були
одягнені в брудні лахміття,
але це все таки були піжа-
ми.

Пацієнти пояснили полі-
тичний в'язня, що вони не
повинні жалітися. Якщо бу-
де жалітися, вас піддадуть
насиленому лікуванню і вам
впоркуватимуть сірку. Цей
медикамент забезпечує, що
ви не захочете більше йти
до лазнички. Ви мусите та-
кож признатися лікарям, що
ви є хворі і відмовитися від
своїх поглядів. Спочатку я
сперечався з ними, а потім
я прийняв до переконання,
що вони мали рацію.

Згідно з шпитальними за-
конами, вони ведуть вас до
лазнички групами шість ра-
зів на день і в часі трьох та-
ких візитів вам дозволяють
курити. Пацієнти пробують
курити якнайбільше, аж до
забування шлуночка.

Мені приписали галопері-
доль спочатку малими до-
зами, що робило мене заспо-
коєним і апатичним. Става-
ло чимраз трудніше читати
книжки і я почав приховано
викидати таблетки.

Після трьох місяців мене
перенесли до найгіршого
відділу ч. 9. Тут доволень-
режим мужчин - медиків. Він
більше прихований, але ін-
тенсивний. Ви є під постій-
ним наглядом і контролю, а
лікарські допити більш
принизливі. Мене вкинуто
до т.зв. "охоронної камери",
де вкидали тільки небезпе-
чних пацієнтів із заванже-
ними хворобами. Дехто
"тогні, інші епілетично тря-
суться, треті плачуть, чет-
верті несприродно сміються,
п'ятий співає зловіську піс-
ню, шостий розказує підне-
сеним голосом про свої сек-
суальні пригоди, сьомий кри-
чить, що хоче до лазнички,
одним словом — божествення.

„НАЙГІРШИЙ
ПАЦІЄНТИ“

Мене оцінює як найбільш
гіршого пацієнта в цьому
закладі. Мужчинам - меди-
кам і мед - сестрам було за-
боронено зі мною розмовля-
ти. Інших політичних в'яз-
нів - пацієнтів перестерігли,
що якщо вони розмовляти-
муть зі мною, то для них бу-
де гірше. Коли мужчина-ме-
дик почав позичати в мене
науково - фантастичні опо-
відання, йому сказав, що
він пристас з "антисовєт-
ською людиною".

Через два дні я сидів по-
біч політичного в'язня в
ідалі. Але вони опісля
розділили нас і посадили
при інших столах. Одного
разу я розмовляв з молодим
вбивником про наукову
фантазію. Слідуючого дня,
його забрали від нас і пере-
кинули до іншої камери.
Щобільше, лікарі докоряли
мені, що я нав'язую зна-
йомство з іншими вбивка-
ми, що було абсолютною
неправдою. В тому самому
часі вони докоряли, що я
цуруюся інших пацієн-

ПРЕСОВА КОНФЕРЕНЦІЯ...

(Закінчення зі стор. 1-ої)

сада в Парижі заявляв со-
году, що не коментує мате-
риалу П'юш. Речення
засвідчили, що не знає
чи якийсь із совєтських уря-
довців був присутній на до-
бре розголосеній пресовій
конференції, яка проходила
в аудиторії на Лівому Березі.

На цій дводинній конфе-
ренції П'юш заатакував
трактування політичних в'я-
знів у закладі, як відчужа-
ння, а також під час
закладу і відповідей. Він ви-
глядав спокійним і волода-
рем своїх думок, хоча ска-
зав, що це дає нам труднощі
з відносинами „профе-
сійних опромисловців“ на
тематику.

Пресова конференція від-
булася один день, перед по-
чатком 22-го конгресу фран-
цузької комуністичної партії,
але П'юш сказав, що це ста-
лося цілком випадково.

Він заперечив патетику, що
французькі комуністи вико-
ристовують його, щоб засо-
ромити комуністів. П'юш те-
пер перебуває в дові фран-
цузьких аналітиків на перед-
місті Парижу, які є члена-
ми Крайової Співки Вчите-
лів, яка має близькі зв'язки
із Соціалістичною партією
і її провідником Франсуа
Міттерраном.

Протягом останніх кіль-
кох місяців французькі ко-
муністи, стараючись зобра-
зити себе як всебічних неза-
лежних від Москви, пішли
за прикладом соціалістів у
своїх зв'язках в справі звіль-
нення П'юша і зоробили
також інші тактичні заходи,
включно із відмовою від
французької комуністичної
доктрини про „диктату-
ру пролетаріату“.

П'юш закликав комуні-
стів Франції, як також Італії
та Британії, щоб продовжи-
вали натискати на Москву в
справі звільнення політич-
них в'язнів із тюрми і закла-
дів для умововорих.

Він також подякував тим
особам і організаціям, які
сприяли до його звіль-
нення, включно із Міжнарод-
ною Амністією. Однією
з представників Амністії
на цій пресовій конференції
була співачка Джованна База,
яка спокійно сиділа, а тіль-
ки часами умішала, коли
говорив П'юш.

Цей математик розпочав
конференцію заявою, в якій
закликав Совєтський Союз
звільнити Володимира Бу-
ковського, письменника - ди-
політика. Я не хотів чути
плачу, крику, мені хотілося
спати, а неорелетичне „лі-
кування“ допомагало мені в
цьому. Я не маю жодної дум-
ки в голові. Одиноким думка,
яка ще залишалася це була
„лазничка“, курення і підку-
пні хабарі, які треба було
давати мужчинам-медикам,
щоб одержати позачергове
право піти до лазнички. І
це одна думка: „Я мушу
запам'ятати все, що я тут
бачив, щоб я міг про це
розповісти пізніше“. На
жаль, я не запам'ятав і со-
тої частини з того, що я ба-
чив.

Познимо мої апатії, я все
таки боявся, що мого знищен-
ня є безповоротне. Я дивив-
ся на дійсно серйозні захо-
рування, які за роки повер-
талися. Я також бачив, як
декілька політичних діячів
залишилися перед моїми
очима. Будучи комуністом,
якщо йдеться про мої пере-
коння, я хотів би звернутися
до комуністів на Заході. Ко-
ли я був в Дніпропетровсь-
кому закладі для умово хво-
рих, я довідався, що серед
тих, які зматілися за мого
в'язнення, були французькі
і італійські комуністи. Я не
думав тоді, що це якийсь
допоможе мені персонально.
Але самий факт, що вони
брали в цьому зматанні уч-
асть, робив мене щасливим.
Для мене це мало значення,
що ті комуністи борються за
гуманний соціалізм.

Тут на Заході, я вважаю
моїм обов'язком, відносно до
моїх переконань долучи-
тися до боротьби за звіль-
нення політичних в'язнів з
тюрми, концтаборів і психіа-
тричних закладів в СССР.
Під теперішню пору йде та-
кож змагання за звільнення
моїх приятелів Володимира Бу-
ковського, Симола Глузана
і Валентина Мороза. Я закликаю всіх чесних лю-
дей долучитися до цієї бо-
ротьби.

ВТРАТИВ ПОСАДУ
В 1968-му РОЦІ

Описуючи свої власні пе-
режіння, П'юш сказав,
що його в 1968-му році звіль-
нили з посади в Інституті Ки-
бернетики при Академії На-
ук України після того, як він
вислав листа до совєтської
газети, в якому заперечує
суду над двома
письменниками, яких обя-
вляють в антисовєтській
діяльності.

Протягом кількох років
він писав статті до підпіль-
но поширюваних публікацій.
„Я доказав — сказав він
— що сталінізм — це Термі-
дорська бонапартистська де-
генерація Жовтневої револю-
ції, що в Совєтському Со-
юзі розбудовано державний
капіталізм, що власність, на-
лежить такій державі, яка
відчужена від усіх класів, та
що власність не належить
народові. Бюрократія є слу-
гою абстрактного капіталіс-
та — держави.“

Після його арешту в січні
1972-го року, сказав П'юш,
він був ув'язнений і пере-
служувався КГБ, совєтсько-
ю поліцією безпеки. В трав-
ні його післали до Сербсь-
кого Інституту Судової Психі-
атрії, в якому бадали також
інших совєтських політич-
них „злочинців“.

„Мене переглядали психі-
атричні комісії, зложені із
експертів“ — сказав мате-
матик. „Як я опісля дізнався,
діягност була: доволень схи-
зофренія з юних літ.“

П'юш сказав, що від лип-
ня 1973-го року аж до його
звільнення минулого місяця
він перебував у дніпропетров-
ському спеціальному шпи-
талі для умововорих. Він
розповів, що під час його пе-
ребування там він проходив
„лікування“, окреслене як
„невролетія“, тобто совєт-
ський термін, який означає
лікування медикаментами з
метою змінити функціону-
вання нервової системи.

П'юш додав, що йому дава-
ли ліки галоперидоль і триф-
тазин, а також піддали його
лікуванню інсуліном.
П'юш сказав, що він одно-
го разу запитав лікаря, „Чи
в цьому шпиталі не вжи-
вають психотерапії?“ Лікар
відповів була, сказав він:
„Нема потреби для психо-
терапії в психіатрії.“

„Мене вважали найбільш
небезпечним пацієнтом в то-
му шпиталі“, сказав П'юш,
додаючи, що медсестрам бу-
ло заборонено говорити з
ним.
„Інших політичних в'язнів
перестерігли, що якщо вони
говоритимуть до мене, то це
дуже пошкодить їм“ — про-
довжував він.

Він сказав, що повторно
відмовлявся обговорювати
свої політичні погляди з лі-
карями, які, він відчував, ви-
конували функцію слідчих
КГБ. Один лікар, сказав він,
заявив: „Він є звичайною лю-
диною, чому ви зацікавили-
ся політикою?“
Коли він відповів, що ко-
муністична доктрина закли-
кає трудящих брати участь в
політичній діяльності, то лі-
кар сказав: „Але він не є
большевик. Ваш ненормаль-
ний стан доназаний тим, що
він завжди, це з юних літ,
цікавився справами, які не
повинні були бути полем
вашого заінтересування“.

„Санітари в тому шпиталі
— сказав П'юш — це кри-

мінальні злочинці, які відбу-
вають там свої присуди“.

„Пацієнти зразу пояснили
політичним в'язням, що вони
там не повинні нарікати“ —
сказав П'юш. „Якщо ти на-
рікаєш, то тобі давали збіль-
шену дозу невролетиків і
застрижки із сірки“.

„Я мушу підкреслити, що
завдяки протестам моєї жін-
ки та друзів, та з огляду на
вияву публічної опії на За-
ході, велику увагу присвя-
чувано мого фізичному здо-
р'я“ — додав він. „Цього
не можу сказати про інших“.

У відповідь на запит П'юш
сказав, що він бачив надію
в явищі, яке він окреслив як
зростаючу участь „технокра-
тичної інтелігенції“ у совєт-
ській системі.

Однак, він сказав, що ук-
раїнський та інші націоналі-
стичні рухи в Совєтському
Союзі майже цілком розто-
рощені, і він також відмовив-
ся прокувати про можли-
вість лібералізації совєтско-
го суспільства в близькій
майбутності.

Він заявив, що не погоди-
вся із політичними по-
глядами Александра І. Сол-
женіцина, але не входив в
подробний дискусії цієї спра-
ви. П'юш сказав, що пова-
жав вигаданого автора як
„шляхотну постать“ і щойно
почав читати „ТВ Лаг Архі-
пела“, книжку Солженіци-
на про совєтський концтабори.

Відповідаючи на інше пи-
тання, П'юш сказав, що пе-
реконаний, що совєтських
жидів також держать в за-
кладах для умововорих як
політичних в'язнів, але ска-
зав, що неможливо встано-
вити їхнього числа.

Протягом цілої пресової
конференції П'юш курив і
перешиптувався із своєю
жінкою, яка зложила кілька
заяв, між іншим сказала: „Я
знаю, що це значить в край-
ні мовчанки підняти голос
протесту. Це доводить до пе-
реслідування родини даної
особи та його дітей. Я знаю
про це з мого власного жи-
ття.“

В день цієї пресоконфе-
ренції крайньо ліва французь-
ка газета „Ліберасьон“ опу-
блікувала список 30-ох со-
вєтських дисидентів, які пе-
ребувають у психіатричних
шпиталах.

Газета заявила, що ці 30
прізвищ — а 20 інших бу-
дуть оприлюднені пізніше —
були зібрані протягом двох
років Пітером Реддавейом,
видавцем у Лондонській
Школі Економіки. Газета
додала, що цей список пуб-
лікується з допомогою бря-
тійського відділу Міжнарод-
ної Амністії.

Понад \$16.000 на Енциклопедію
Українознавства

Чикаго. (В. І.) — Оригіна-
льне започаткування Ювіле-
йного Року Української Фе-
деральною Кредитовою Коопе-
ративною „Самопоміч“ в
Чикаго принесло вже понад
16.000 дол. пожертв на Ен-
циклопедію Українознавства.
Це дохід з бенкету, що ві-
дбувся в суботу, 29-го листо-
пада, 1975 р., що його „Са-
мопоміч“ улаштувала з на-
годи свого 25-ліття у пош-
ану проф. д-ра Володимира
Кубійовича, головного реда-
ктора Енциклопедії Україно-
знавства, з нагоди його 75-лі-
ття.

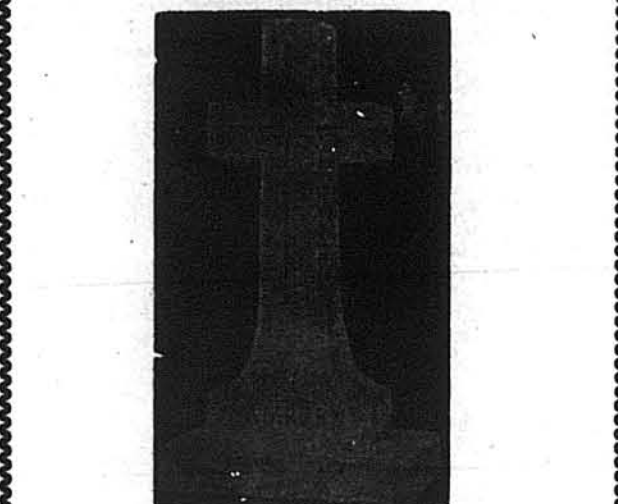
Каса „Самопоміч“ склала
від себе та своїх працівників
2.000 доларів. Більшість на-
ших активних організацій
прислало на цей бенкет своїх
представників та склало
свої посильні пожертви на
закінчення друку цього мо-
нументального твору. Крім
цього, коло сто приватних
сбб, знавчих зі своєї жертве-
ності на різні народні цілі,
знайшлися і цім разом на
листі жертвodawців на цю
благородну ціль. Датки від
цих осіб, що не могли при-

бути на згаданий бенкет, на-
пливали поштою на окреме
конто ЕУ ч. 910 в Касі „Са-
мопоміч“. Остаточна листа
збірки буде проголошена де-
що пізніше.

Відмічаючи свій ювілей,
зробити одночасно якесь бі-
льше діло, переростаюче ме-
жі своєї організації, діло ко-
рисне для цілого нарсду —
оригінальний підхід до сво-
го святкування Кредитової
Кооперативи „Самопоміч“,
гідний наслідування іншими
нашими організаціями в на-
шій діаспорі. „Самопоміч“
послужила загально-корис-
ній справі не тільки своїми
фондами, але й технічно-ор-
ганізаційною працею всього
свого персоналу. А в цілому,
наша чикагська громада,
своїми щедрими пожертва-
ми, хоча пересбтжена ін-
шими фінансовими зобов'я-
заннями, засвідчила своє ве-
лике зрозуміння для справи
вільної української науки.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ
УНСоюзу!

Тел.: (201) 246-0549 (Office & residence)
або (201) 469-6288

SOUTH BOUND BROOK
MONUMENT CO.

Власник Ю. Безсонів

• Авторизовані репрезентанти, виконавці гранітних ро-
біт пам'ятника Тарасові Шевченкові у Вашингтоні.
• Приймаємо замовлення й ставимо гранітні й марму-
рові пам'ятники, мавзолеї, статуї, різном у бронзі,
огорожі й лави на всіх континентах.
Office and Residence:
Box 445 A, Cedar Grove Rd., Somerset, N.J. 08873
(напроти „Українського Села“, у віддалі 3-ох хвилин
від Церкв „Пам'ятника“).
Mailing Address:
127 Main Street, So. Bound Brook, N.J. 08880
P.O. Box 316, So. Bound Brook, N.J. 08880
Displays:

Увага!

Увага!

МАРІЙКА ГЕЛЬБІК

(Представник ПОДРОЖНЬОЇ АГЕНЦІЇ КОВБАСНОК — Нью Йорк)
БУДЕ ОБСЛУГОВУВАТИ ЗНОВУ НАШИХ КЛІЄНТІВ

Філадельфії й околиці

В СПРАВАХ ІНДИВІДУАЛЬНИХ І ГРУПОВИХ ВИЗДІВ
ДО СХІДНОЇ ЄВРОПИ

в ПРИМІЩЕННІ ФІРМИ ОРІОН

4925 Old York Rd., Philadelphia, Pa. Tel.: (215) GL 5-9586
від 10:00 рано до 2:00 по пол. що другої суботи в датах:Січень
10 і 24Лютий
7 і 21Березень
6 і 20Квітень
3-го

В Нью Джерсі

П-і М. ГЕЛЬБІК ОБСЛУГОВУЄ КЛІЄНТІВ У ВСІХ ЛЬОКАЛЬНИХ
І ЗАГРАНИЧНИХ ТУРИСТИЧНИХ СПРАВАХ ПРИ:
71 Chapman Place, Irvington, N.J. 07111. Tel.: (201) 399-0412
кожного віткрка і середі від 6:00 до 9:00 год. веч.

ТАРЗАН, Ч. 7425. Тарзан вирушає в дорогу

До побачення, Тарзане!
Ми переконані, що ти від-
шукаєш свою жінку та при-
везеш її назад додому!

Прощайте, мої віддані
друзі!...
Ми завжди жили в мирі в
нашій кітловині... Чому це
нещастя трапилось тепер?!

Чи може вини треба шукати
в політичних заворушен-
нях?...
Групи терористів грабу-
ють нібито в імені ідеї, але

в дійсності цілком не спри-
чаються до поліпшення
життя африканців, а тільки
спричиняють занепад зако-
ности і порядку!

ЗБОРИ
ВІДДІЛІВ УНССУБОТА,
14-го ЛЮТОГО 1976 р.

КЛІТОН, Н. Дж. Річні за-
гальні збори Т-ва Укр. Січ
182 Відд. о год. 5 веч. в
залі укр. правосл. церкви,
635 Брод вул. На порядку:
звіти Управи і К. Комісії та
вибір нової управи на 1976
р. По зборах буде переку-
ска. Простіться чл. прибути.
— Гр. Клименко, секр.

НЕДІЛЯ,
15-го ЛЮТОГО 1976 р.

НЮАРК, Н. Дж. Річні за-
гальні збори Т-ва Укр. Січ
182 Відд. о год. 1-й по
пол. в укр. кат. школі при
Санфорд і Айві вул. На по-
рядку: звіти уступаючої
Управи та вибір нової на
1976 р. Простіться чл. при-
бути на збори. — М. Дем-
чук, секр.

(І) ВІНАЙМ.

КІМНАТИ
ДО ВІНАЙМУ в ПОНКЕРСІ
До вinyaку 34, нововиконані,
модерні кімнати в Понкер-
сі, Н. Я. Приватний дім, гарні
околиця, власний укр. на-
лець. Вигідна транспортна
до Нью Йорку.
Телеф.: (914) 476-6503

Bronx, Pelham Parkway
ДО ВІНАЙМУ
ПОМЕЩАННЯ —
ТРИ (3) СПАЛЬНІ
Тел.: (212) 824-9733

REAL ESTATE

ХОЧЕТЕ ПРОДАТИ
АБО КУПИТИ
БУДИНОК, ВІЗНЕС, ЗЕМЛЮ
звертайтеся до
УКРАЇНСЬКОЇ ФІРМИ
GEMINI REAL ESTATE CO.
98 — Second Avenue
New York, N.Y. Tel.: 477-8400

FOR SALE
1-FAMILY
Frame dwelling, 7 rooms, Steam
heat oil, reasonable Real Estate
tax, 1223 Broadway, Hillside,
N.J. Estate Price \$27.000.
Call (201) 378-1688
for appointment.

FUNERAL DIRECTORS

ПЕТРО ЯРЕМА
УКР. ПОГРЕБНИК
Займається Похоронами
в BRONX, BROOKLYN,
NEW YORK і ОКОЛИЦЯХ
КОНТРОЛЬОВАНА
ТЕМПЕРАТУРА
Peter Jarema
129 EAST 7th STREET
NEW YORK, N.Y.
ORegon 4-2568

SINKOWSKY

FUNERAL SERVICE
3535 East Tremont Avenue
BRONX, N.Y. 10465
Tel.: 863-2475

191 Avenue "A"
NEW YORK, N.Y. 10009
Тел.: 674-8680

Директор ІОСИФ
СЕНКОВСЬКИЙ
Завідую власнувалним по-
хоронам в каліфорнії, поло-
женнях в кожному районі
міста. Похорони по міні-
мальних цінах.

Richard H. Burnadz
УКРАЇНСЬКИЙ
ПОГРЕБНИК
McNERNEY BURNADZ
FUNERAL HOME

371 Lakeview Avenue
CLIFTON, N.J.
Phone (201) 772-1880
R. H. Burnadz —
J. J. McNERNEY
Funeral Directors
Chapels available through-
out the Metropolitan Area.